

Nr 26.

Ankom till riksdagens kansli den 24 april 1942 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående det statsunderstödda bekämpandet av tuberkulos hos nötkreatur i vad rör utredning rörande differentiering av statsbidraget till hushållningssällskap, som bedriva tuberkuloskamp enligt den kliniska metoden.

(2:a avd.)

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 75 av herr Nilsson, Bror, m. fl. samt II: 118 av herr Nilson i Spånstad m. fl. har, såvitt nu är i fråga, hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Konungen anhålla om sådan utredning, att statsbidraget till de hushållningssällskap som bedriva tuberkuloskamp enligt den kliniska metoden måtte differentieras i förhållande till verkliga kostnader.

I övrigt ha ifrågavarande motioner upptagits till behandling i utskottets, av riksdagen godkända utlåtande nr 1 innevarande år. I fråga om de skäl, som anförts till stöd för motionerna i förevarande del, får utskottet i den mån ej därför redogöres närmare nedan hänvisa till desamma.

Över motionerna har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat yttranden av lantbruksstyrelsen och medicinalstyrelsen.

Det statsunderstödda bekämpandet av tuberkulos hos nötkreaturen regleras nu av kungörelsen den 20 juni 1941 (nr 579) angående frivilligt bekämpande av tuberkulos hos nötkreatur, vilken trädde i kraft den 1 januari 1942.

Enligt nämnda kungörelse må under iakttagande av i kungörelsen upptagna bestämmelser och villkor utgå statsbidrag till bland annat klinisk tuberkuloskontroll (1 §).

Nötkreatursbesättning skall anses stå under klinisk tuberkuloskontroll under förutsättning dels att klinisk undersökning och därav föranledd bakteriologisk undersökning av besättningen företagits och i fortsättningen företages i enlighet med vissa närmare angivna bestämmelser, dels att djur, som vid klinisk-bakteriologisk undersökning befunnits behäftade med tuberkulos i smittfarlig form, nedslaktas senast femton dagar efter det djurägaren erhållit kännedom om undersökningens resultat, dels att ladugården smittrenas minst en gång årligen i överensstämmelse med anvisningar utfärdade av me-

dicinalstyrelsen, samt dels att nötkreatur som utifrån införlivas med besättningen godkänts av den som anordnar kontrollen (10 §).

Klinisk tuberkuloskontroll anordnas av hushållningssällskap samt inom område, där hushållningssällskapet icke anordnar sådan kontroll, av medicinalstyrelsen (11 §).

På den som anordnar klinisk tuberkuloskontroll ankommer att föra förteckning över nötkreatursbesättningar, som äro anslutna till sådan kontroll, att enligt anvisningar av medicinalstyrelsen föra anteckningar rörande vid köttbesiktning påträffad tuberkulos samt att övervaka att djurägare fullgöra sina skyldigheter med avseende å kontrollen (15 §).

Hushållningssällskap som anordnar klinisk tuberkuloskontroll i enlighet med kungörelsens bestämmelser må årligen erhålla statsbidrag för varje anslutet djur med visst av Kungl. Maj:t bestämt belopp. För kalenderåret 1942 är nämnda belopp bestämt till 2 kronor för nötkreatur över två års ålder. Statsbidraget som utgår från förslagsanslaget till förekommande och hämmande av smittsamma husdjursjukdomar: Åtgärder mot tuberkulos hos nötkreatureren beviljas av medicinalstyrelsen efter därom gjord ansökan. På den som anordnar klinisk tuberkuloskontroll ankommer att årligen fastställa de avgifter som skola erläggas av djurägarna. Sådant beslut av hushållningssällskap skall underställas medicinalstyrelsen för godkännande (16 §).

Till stöd för *motionerna* i förevarande del anföres i huvudsak följande:

Följden av att statsbidraget utgår med lika stort belopp per nötkreatur till alla hushållningssällskap blir den, att alla hushållningssällskap få samma bidrag per anslutet djur oavsett de egna kostnaderna. Detta är så mycket mera betänkligt som — — — anslutningen till den kliniska tuberkuloskampen under senare år starkt minskat. I och för sig är detta förhållande icke ägnat att ingiva bekymmer, ty den kliniska kampen bör endast vara en etapp på vägen till tuberkulinmetoden och sjukdomens slutliga övervinnande. Man måste emellertid fråga sig huru det skall ställa sig med kostnaderna när dessa slutligen skola fördelas på ett fåtal kvarvarande besättningsägare. Ty det är dessa och icke hushållningssällskapen, som måste gälda kostnaderna utöver de erhållna 2 kr. pr djur. Säkerligen komma hushållningssällskapen icke att samtidigt nå detta kritiska stadium i tuberkulosbekämpandet, men alla nå så småningom dit. Detta förhållande jämte olikheten i kostnader i övrigt, betingade av bebyggelseäthet, besättningsarnas storlek m. m., gör det högst nödvändigt att differentiera bidragets storlek i relation till de verkliga kostnaderna per djur inom varje hushållningssällskaps område. Denna differentiering borde kunna anförtros åt medicinalstyrelsen, sedan riksdagen anvisat ett visst genomsnittligt belopp att utgå per anslutet djur inom alla de hushållningssällskap, varest tuberkuloskamp enligt den kliniska metoden bedrivs. Utredning om bästa sättet härför borde snarast företagas.

Lantbruksstyrelsen har tillstyrkt bifall till *motionerna* i förevarande del och anfört följande:

Uppenbart är att kostnaden för det kliniska tuberkulosbekämpandet måste bli beroende av brukningsdelarnas storlek och inbördes läge m. fl. inom olika områden växlande förhållanden av liknande art. Härtill kommer att

ifrågavarande bekämpande i regel medför vissa allmänna utgifter, vilka äro i stort sett oberoende av verksamhetens omfattning. Djurinnehavarnas utgifter för ändamålet bliva därför i hög grad beroende av antalet anslutna besättningar inom området. Då det kliniska tuberkulosbekämpandet under senare år starkt minskats, kan det befaras att sagda utgifter efterhand bliva så höga att verksamheten i vissa fall måste i förtid nedläggas. Frånsett de olägenheter, som härav kunna föranledas, måste det med hänsyn till sjukdomsbekämpandet i övrigt anses mindre lämpligt att på frågans nuvarande läge nedbryta den för ändamålet uppbyggda organisationen. Det har sålunda ifrågasatts, huruvida icke bekämpande av smittsam kastning hos nötkreatur skulle kunna samordnas med ifrågavarande verksamhet. Till förebyggande av ovan anförda olägenheter synes det angeläget att snarast möjligt genomföra en lämplig differentiering av bidraget. Sagda differentiering torde kunna genomföras på sådant sätt, att de hushållningssällskap, som bedriva tuberkuloskamp enligt den kliniska metoden, årligen erhålla dels ett för alla sällskap likartat grundbidrag, som lämpligen kan avvägas i förhållande till sällskapens allmänna utgifter för ändamålet, dels ock liksom hitintills ytterligare ett per ko och år beräknat likartat bidrag.

Medicinalstyrelsen har funnit skäl tala för att styrelsen bemyndigas att till de hushållningssällskap, som visa sig i behov därav, utbetala extra bidrag i huvudsaklig överensstämmelse med vissa av styrelsen föreslagna grunder.

I övrigt har medicinalstyrelsen i ärendet anfört följande:

Vad beträffar ersättning till hushållningssällskapen för dem åliggande registerföring av tuberkulofria besättningar har medicinalstyrelsen i anslagsäskande för budgetåret 1942/43 hemställt, att ett belopp på 10 öre pr registrering måtte få utbetalas. Förslaget grundar sig på inom styrelsen verkställd utredning över kostnaderna för dylik registrering. Styrelsen har härvid utgått från att vanligt vertikalsystem användes såsom varande billigast men dock fullt effektivt. Anskaffning av kort belöper sig på ungefär 1 öre pr styck. Ett kortfackskåp med plats för c:a 10,000 kort belöper sig på omkring 400 kronor, vilket utgör 4 öre pr kort. I medeltal torde en person kunna utföra c:a 300 registreringar under 7 timmars arbetsdag. Med en lön på 12 kronor pr arbetsdag blir kostnaden pr registrering 4 öre. Kostnaden för varje registrering blir således: anskaffning av kort 1 öre + anskaffning av skåp 4 öre + arbetskostnad 4 öre, sammanlagt 9 öre. Då ett kortsystem upplagts, bortfaller kostnaden för anskaffning av skåp och kort och endast arbetskostnaden kvarstår, varför den föreslagna ersättningsgrunden torde täcka kostnaderna även vid användande av dyrare system än ovan avsedda.

Vad angår grunderna för statsbidrag till hushållningssällskapens kliniska tuberkuloskontroll anföres i medicinalstyrelsens och lantbruksstyrelsens betänkande den 22 januari 1941 följande:

»Övergår man till ett system med fast bidrag till sällskapen, torde en viss rörlighet i avgifternas storlek ändock bliva nödvändig. Den verkliga statskostnaden i genomsnitt för djur uppgick, som nämnt, för år 1939 till 2 kronor 15 öre. Medeltalet för treårsperioden 1937—39 utgjorde endast 2 kronor. Måhända blir det därför nödvändigt, att bidragen i extrema fall kunna variera år från år. I så fall synes lämpligt, att avgörande härutinnan träffas av Kungl. Maj:t efter förslag varje år av medicinalstyrelsen. För verksamhetsåret 1942 torde bidraget, under de förutsättningar styrelserna angivit, böra fastställas till 2 kronor. Inträffar sedermera en mera avsevärd prisstegring, synes därav betingad uppräknings av bidraget böra ske. I motsatt läge bör bidraget givetvis i samma grad minskas. Med hänsyn till de föreslagna bi-

dragen om 8,000 kronor till laboratorierna torde de sällskap som sakna laboratorier böra erhålla viss rabatt i avgifterna för undersökningar vid veterinärbakteriologiska anstalten.»

Vidare anföres:

»Genom föreslagna regler för statsbidrag till hushållningssällskapen skulle sällskapen bli i ekonomiskt hänseende mera självständiga än för närvarande. Den räkenskapsgranskning som nu är nödvändig för att bestämma statsbidragens storlek skulle för framtiden ej behöva verkställas.»

Ovan angivna normer taga närmast sikte på förhållandena på hushållningssällskapen med mera betydande anslutning till den kliniska tuberkuloskontrollen.

På grund av väsentligt ökade kostnader för resor, försöksdjur och fodermedel till dessa samt oväntade snabba minskning av antalet till den kliniska tuberkuloskontrollen anslutna djur torde emellertid vissa hushållningssällskap icke utan betungande avgifter för djurägarna kunna fortsätta verksamheten vid tuberkulosavdelningarna. Genom foderbrist, bidrag för nedslaktning av tuberkulösa nötkreatur samt vunna resultat av tuberkulosavdelningarnas verksamhet har avgången ur kontrollen under det gångna året skett så snabbt, att lämpliga åtgärder icke hunnit vidtagas för att genom ändrad organisation eller på annat sätt nedbringa kostnaderna för tuberkulosavdelningarnas verksamhet.

Ur finansiell synpunkt kan det möjligen synas mindre rationellt att vid hushållningssällskap med ringa anslutning till den kliniska tuberkuloskontrollen särskild veterinär finnes anställd. Enligt Kungl. Maj:ts kungörelse den 25 november 1938 (nr 700) angående ersättning till veterinär för vissa åtgärder mot tuberkulos hos nötkreatur med däri genom kungl. brev den 20 juni 1941 (nr 581) gjord ändring må ock hushållningssällskap träffa uppgörelse med veterinär beträffande ersättning för verkställda kliniska undersökningar m. m., under förutsättning att kostnaden icke kan antagas bliva högre än om den i kungörelsen angivna ersättningsgrunden 1 krona pr undersökt djur tillämpas. I de län, där anslutningen till klinisk kontroll är minst, äro emellertid flertalet besättningar anslutna till den statliga kontrollen med tuberkulin. Det är därför av vikt att bekämpandet inom återstående tuberkulösa besättningar drives med största möjliga intensitet. Såvida befattningen såsom föreståndare för ett hushållningssällskaps tuberkulosavdelning innehaves såsom bisyssla av veterinär med annan tjänst, torde tuberkulosbekämpandet lätt kunna åsidosättas på grund av veterinärens bristande tid. Den organisation, som hushållningssällskapens tuberkulosavdelningar utgör, synes, såsom från skilda håll framhållits, vara väl lämpad för kampen mot även andra husdjurssjukdomar, t. ex. den smittsamma kastningen, och det är därför av största vikt att denna organisation tills vidare bibehålles.

För de hushållningssällskap, vilkas anslutning till den kliniska tuberkuloskontrollen understiger 5 å 6,000 nötkreatur, utgöra de fasta kostnaderna för personal, lokalhyra m. m. omkring 20,000 kronor. Vid ringa anslutning är det uppenbart att djurägarnas avgifter bliva avsevärda, om statsbidrag utgår med endast två kronor pr anslutet djur. I ovan nämnt anslagsäskande har medicinalstyrelsen därför hemställt om bemyndigande att i fall, då så visar sig erforderligt, medgiva de hushållningssällskap, som icke hava eget laboratorium, nedsättning i avgifterna för vid statens veterinärbakteriologiska anstalt utförda bakteriologiska undersökningar. Emellertid torde numera icke ens fullständig befrielse från dylik avgift i samtliga fall medföra tillräckligt ekonomiskt stöd.

Behov av särskilt understöd till hushållningssällskaps tuberkulosavdelning torde i regel föreligga i de fall, där anslutningen utgör högst c:a 4,000 djur.

Så är f. n. fallet med Stockholms läns och stads, Kalmar läns norra, Älvsborgs läns norra och södra samt Värmlands läns hushållningssällskap. Sistnämnda sällskap har beslutat avveckla verksamheten vid tuberkulosavdelningen från den 1 augusti detta år, då sällskapet icke anser sig kunna bedriva densamma med föreslagna grunder för bidrag. För övriga här ej nämnda hushållningssällskap torde det i statsverkspropositionen till årets riksdag (punkt 75) föreslagna statsbidraget vara tillfyllest.

Vad angår formen för extra bidrag synes sådant böra utgå endast under villkor att en viss maximerad avgift uttages av djurägarna, förslagsvis 3 kronor för varje anslutet djur. Även synes extra bidrag endast böra ställas i utsikt för innevarande och eventuellt nästa år, efter vilken tid det torde framgå i vilken utsträckning annan verksamhet kan bedrivas.

Någon extra belastning av anslaget till förekommande och hämmande av smittsamma husdjursjukdomar: Åtgärder mot tuberkulos hos nötkreatur torde icke behöva befaras. Vid uppgörande av medicinalstyrelsens anslags-åskande beräknades de till klinisk tuberkuloskontroll anslutna djuren till 200,000, medan i verkligheten antalet sådana djur sjunkit till i runt tal 161,000. Sammanlagt torde c:a 30,000 kronor täcka här ifrågakarande utgift.

Utskottet.

Frågan om verksamheten vid hushållningssällskapens veterinärbakteriologiska laboratorier har berörts i utskottets förut denna dag avgivna utlåtande, nr 25, i anledning av väckt motion angående bekämpandet av smittsam kastning hos nötkreatur. Såsom i såväl nämnda motion som i de förevarande motionerna anföres visar ifrågakarande laboratoriers verksamhet i samband med det kliniska tuberkulosbekämpandet en tendens att minska. En följd härav är, att laboratoriernas utgifter per djur räknat för nämnda bekämpande ökas. Då, såsom nu är fallet, statsbidraget till hushållningssällskapen för berörda bekämpande beräknas till visst belopp per djur, lika för alla i bekämpandet deltagande hushållningssällskap, kommer detta enligt motionärernas mening att medföra att allt större belopp per djur kommer att av hushållningssällskapen behöva uttagas av de enskilda djurägarna. Till avhjälpan av nämnda olägenhet föreslås i motionerna, att statsbidraget till de hushållningssällskap som bedriva tuberkuloskamp enligt den kliniska metoden måtte differentieras i förhållande till sällskapens verkliga kostnader.

Utskottet vill till en början erinra, att ett dylikt beräkningssätt i avseende å statsbidragen tidigare i viss mån kommit till användning, men att man frångått detsamma då den nu tillämpade beräkningsmetoden ansetts lämpligare. Att det nuvarande bekämpandet av kreaturstuberkulosen enligt den kliniska eller Ostertagska metoden kommer att minska i den mån som tuberkulosbekämpandet går framåt, torde vara av alla förutsett. Likaledes synes vara anledning att förvänta, att vissa olägenheter för sällskapen skola uppkomma i samband med avvecklandet av berörda verksamhet. Ehuru det av motionärerna föreslagna förfaringssättet med differentierade statsbidrag otvivelaktigt torde vara ägnat att medföra viss tillfällig lättnad i svårigheterna för sådana hushållningssällskap, där tuberkulosbekämpandet enligt den kliniska metoden minskat i omfattning, synes enligt utskottets uppfattning riskföreligga att detsamma jämväl kan medföra en icke önskad verkan, i det att

därigenom måhända nämnda verksamhet bibehållas även vid sådana hushållningssällskap, där omständigheterna i övrigt skäligen påkalla verksamhetens avvecklande. En lämpligare metod till avhjälpan av de påtalade svårigheterna synes utskottet vara, att inom dylika hushållningssällskaps områden tuberkulosbekämpandet enligt nämnda metod bedrivs antingen tillsammans med hushållningssällskap i angränsande län eller att verksamheten överlåtes åt medicinalstyrelsen. Åt sådana hushållningssällskap, för vilka nedläggandet av verksamheten med kliniskt tuberkulosbekämpande medfört alldeles särskilt höga kostnader, torde kunna övervägas ersättning i annan form. Sistnämnda fråga synes emellertid icke lämpligen kunna lösas i förevarande ordning utan torde böra bli föremål för ytterligare överväganden från fall till fall. Utskottet anser sig således icke böra tillstyrka bifall till motionerna i den del de nu behandlats.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att de likalydande motionerna I: 75 och II: 118, såvitt desamma behandlats i förevarande utlåtande, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 24 april 1942.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Närvarande: se utlåtande nr 25.
